

Nr 149

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående stiftelse för utgivning av en informationstidskrift för invandrare; given Stockholms slott den 13 oktober 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t bemyndigas bilda en stiftelse med ändamål att äga och ge ut en informationstidskrift för invandrare.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 13 oktober 1967.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, KLING, JOHANSSON, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *stiftelse för utgivning av en informationstidskrift för invandrare* och anför.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 januari 1966 har jag tillkallat en arbetsgrupp¹ med uppgift att kartlägga de sociala, kulturella och andra problem, som möter utlänningar vilka invandrat till Sverige, samt att överväga vilka åtgärder som bör vidtas för att underlätta deras anpassning i det svenska samhället.

Gruppen, som arbetar under benämningen arbetsgruppen för invandrarfrågor, har tagit upp frågorna om invandrarnas behov av periodisk, aktuell information och deras villighet att betala för den. I samband därmed utarbetades hösten 1966 en provtidning på finska, tyska, serbokroatiska, italienska och grekiska språken, varjämte en opinionsundersökning genomfördes i syfte att få ett fastare underlag för bedömning av frågorna. I en promemoria den 21 mars 1967 redovisade arbetsgruppen till inrikesdepartementet positivt resultat av opinionsundersökningen med förslag att en veckotidning för utlänningar skall ges ut. Förslaget åtföljdes av kostnadsberäkningar för utgivning av tidningen. Dessa bygger på förutsättningen att antalet prenumerationer kommer att uppgå till 50 000, alternativt 30 000. Arbetsgruppen har beräknat kostnaderna för ett introduktionsskede under hösten 1967 till 200 000 kr. Årskostnaderna väntas därefter vid det högre alternativet uppgå till 1 037 000 kr., varav 337 000 kr. faller på redaktion, 270 000 kr. på tryckning, 300 000 kr. på administration, distribution och ackquisition samt 130 000 kr. på övriga kostnader. I prenumerationsintäkter har arbetsgruppen räknat med 500 000 kr.

¹ Ambassadören Kjell Öberg (ordförande), departementssekreteraren Åke Fors, departementsråden Manfred Ribbing och Göran Waldau samt kanslirådet Ragnar Sohlman. De två sistnämnda ersattes den 26 april 1967 av kanslirådet Bengt Dennis och jur. dr Åke Larsson.

Arbetsgruppens förslag har granskats från organisatoriska och andra synpunkter av statskontoret som den 20 juni 1967 till chefen för inrikesdepartementet överlämnat en redogörelse för resultatet av denna granskning. I redogörelsen föreslås att en stiftelse skall inrättas med uppgift att som huvudman för verksamheten vara tidskriftens ägare.

Över redogörelsen har yttranden avetts av JK och statens avtalsverk.

Genom beslut den 30 juni 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt arbetsgruppen att anställa personal samt vidta de åtgärder i övrigt som behövdes för att utgivningen skulle kunna påbörjas under sista kvartalet 1967. I anslutning härtill meddelades vissa närmare föreskrifter för förberedelsearbetet. Ställning till frågan om den organisatoriska formen för utgivningen skulle enligt beslutet tas senare.

Statskontoret

Statskontoret utgår i sin redogörelse från att en tidskrift för invandrare skall komma till stånd. Ämbetsverket förutsätter att statsmakternas syfte med tidskriften är detsamma som gäller för arbetsgruppens för invandrarfrågor verksamhet, nämligen att underlätta invandrarernas anpassning till det svenska samhället. Anpassningen avser invandrarernas förhållande till samhällets service och till medborgerliga skyldigheter. Det bör vara tidningens huvuduppgift att informera om den samhällsservice, som invandrarna är beroende av.

Statskontoret påpekar att opinionsundersökningen ger viss ledning för att bedöma invandrarernas önskemål om ämnesområden för informationen. Vissa samhällssektorer är dock relativt okända för immigranterna och har därför inte prioriterats i undersökningen trots att kunskap om dessa områden kan vara värdefull för en existens likvärdig med den övriga befolkningens. Tidningens ledning bör därför fortlöpande pröva vilka områden av offentlig service och annat som är väsentliga att informera om med avseende på invandrarernas situation.

Statskontoret tar upp frågan om tidningen därutöver bör tilldelas en aktiv roll som opinionsorgan. Ämbetsverket finner att direkt statligt engagemang — utöver generella tidningssubventioner — i aktiva opinionsorgan är svårt att förena med fri opinionsbildning och rekommenderar därför att tidningen bedriver opinionsförmedlande journalistik enbart i den utsträckning som krävs för att framstå som intressant och läsvärd produkt och för att de primära syftena skall kunna uppfyllas.

Beträffande huvudmannaskapet för tidskriften erinrar statskontoret om tryckfrihetsförordningens bestämmelser om att ägare till periodisk skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. Ämbetsverket har inte funnit något existerande organ lämpat att vara huvud-

man för tidningsverksamheten. Tanken att lägga uppgiften på arbetsgruppen för invandrarfrågor avvisas under åberopande av att arbetsgruppens primära uppgifter är så väsentliga att dessa inte bör störas av nyttillkommande administrativa uppgifter. Då formerna för centralt statligt engagemang i invandrarfrågor f. n. övervägs, vilket kan leda till att arbetsgruppens verksamhet i dess helhet kommer att omprövas, är det enligt statskontorets mening olämpligt att nu förändra gruppens status i syfte att uppfylla tryckfrihetsförordningens krav på ägare till periodisk skrift.

Statskontoret erinrar vidare om att chefen för justitiedepartementet i maj 1967 bemyndigats att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om vidgad samhällsinformation m. m. och att utredningen kommer att behandla frågan om ett centralt serviceorgan för ändamålet. Inom överskådlig framtid kan sålunda komma att skapas ett organ som är lämpat att vara huvudman för en invandrantidning. I avvaktan därpå föreslår ämbetsverket att ett särskilt organ inrättas med uteslutande uppgift att såsom ägare driva tidningsverksamheten. Av detta organ bör krävas att det är väl avpassat för handläggning av de uppgifter som följer med ägarskap av periodisk skrift, att det kan inpassas i den statliga administrativa miljön, att det lätt kan bringas att upphöra när det inte längre behövs samt att det vid behov kan anpassas till andra organ som i framtiden kan komma att överta tidningsdriften.

Statskontoret har övervägt de två organisationsformerna nämnd och stiftelse och har stannat för att förordna den senare formen. Som motiv härför anförs att stiftelser är vanliga i tidningsvärlden och att journalistiska normer skall ha företräde framför administrativa aspekter i tidningsverksamheten. Vidare synes stiftelseformen tillförsäkra den redaktionella ledningen en oberoende ställning gentemot statsmakterna samtidigt som dessa inte påtar sig ansvar för vad som publiceras i tidningen. Därmed minskas möjligheten att undertrycka misshaglig publicering genom att påverka den redaktionella ledningen.

Vid behandlingen av frågan om tidningens ledning framhåller statskontoret, att den omständigheten att tidningen enligt förslaget skall vara passiv som opinionsorgan inte är någon garanti för att alla parter bedömer tidningens innehåll som ändamålsenligt och omisshagligt. Invändningar mot den journalistik som bedrivs i tidningen kan väntas från myndigheter och organisationer, vilkas verksamhetsområden behandlas. Om stiftelsens styrelse utrustas med vittgående befogenheter med avseende på den redaktionella verksamheten är det sannolikt att försök till påverkan utövas antingen direkt mot styrelsen eller indirekt genom andra kanaler.

För att försvåra påtryckningar förordnar statskontoret att utgivaransvaret för tidningen läggs på chefredaktören. Representanter för myndigheter eller organisationer, vilkas områden tidningens informationsspridning gäller, bör inte beredas plats i tidningens styrande organ. Inte heller bör dessa parter konsulteras i andra former än som är gängse i journalistisk verksamhet.

Det ekonomiska ansvaret för tidningsverksamheten bör enligt statskontoret vila på stiftelsens styrelse. Ledningen för denna bör svara för upprättande av budget för verksamheten, fatta och övervaka genomförandet av sådana ekonomiska beslut att verksamheten bedrivs inom fastställda budgetramar samt redovisa det ekonomiska utfallet av verksamheten.

Vad gäller kostnaderna för tidningsverksamheten har statskontoret med endast smärre erinringar godtagit arbetsgruppens kostnadskalkyler.

Remissyttrandena

JK uttalar att en för ändamålet bildad stiftelse kan utgöra en i och för sig lämplig lösning av frågan om huvudman för tidningsverksamheten. Vid stiftelsebildningen bör sådana former iakttas att en självständig juridisk person bildas till uppfyllande av kravet i 5 kap. 1 § första stycket tryckfrihetsförordningen på ägare till periodisk skrift.

JK ifrågasätter om riksdagens beslut att anvisa medel till anpassningsåtgärder för invandrare kan anses innefatta bemyndigande för Kungl. Maj:t att med statligt kapital bilda en självständig stiftelse för tidningsverksamheten.

Statens avtalsverk har begränsat sig till frågan om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare hos stiftelsen. Enligt verkets mening bör tjänster vid den föreslagna stiftelsen inte inordnas i det statliga lönegradssystemet. Tjänsterna bör i stället konstrueras som arvodestjänster med individuell lönesättning. Vid bestämmande av villkoren bör jämförelse ske med motsvarande befattningar på den enskilda marknaden.

Departementschefen

I prop. 1967: 1 (bil. 13 s. 93) anförde jag att antalet utlänningar på den svenska arbetsmarknaden under en följd av år har ökat starkt. De representerar ett stort antal nationaliteter och har en mycket skiftande allmän bakgrund. Anpassningen till våra förhållanden erbjuder för många av dem i skilda avseenden stora problem. Organisationer, företag och enskilda har tagit många lovvärda initiativ för att undanröja sådana svårigheter. I första hand är det emellertid enligt vad jag framhöll samhällets uppgift att, med respekt för invandrarnas särart, skapa förståelse hos dem för våra kulturella traditioner och låta dem bli delaktiga av vårt sociala och ekonomiska förmånssystem. I anslutning till det anförda förordade jag att till anpassningsåtgärder för invandrare för innevarande budgetår skulle anvisas ett reservationsanslag av 1 000 000 kr. I fråga om medlens användning anförde jag att det då inte var möjligt att närmare precisera vilka åtgärder som kan bli aktuella. Jag framhöll emellertid att en opinionsundersökning gjorts för att utröna invandrarnas behov av periodisk, aktuell information och att arbetsgruppen för invandrarfrågor väntades lägga fram förslag om utgivning

av en veckotidning för utlänningar om undersökningen gav positivt resultat. Kostnaderna uppskattades till drygt 800 000 kr.

Vid riksdagsbehandlingen av mitt förslag föranledde vad jag anfört ingen erinran från riksdagens sida (SU 11 p. 17, rskr 11).

Den berörda opinionsundersökningen, som lades fram under våren 1967, visar att en av de angelägnaste uppgifterna är att minska invandrarnas känsla av isolering genom att ge dem information om förhållandena i Sverige och utvecklingen i deras hemland. Arbetsgruppen föreslog därför att en informationstidning skulle få ges ut på fem språk för de invandrargrupper, för vilka bristande kunskaper i svenska språket utgör särskilt stort hinder att hålla sig informerade om aktuella frågor.

I maj medgav jag att arbetsgruppen fick vidta förberedande åtgärder för att en tidskrift skulle kunna börja utges under sista kvartalet 1967. I juni uppdrog Kungl. Maj:t åt arbetsgruppen att anställa personal för ändamålet m. m.

Arbetsgruppen lämnade i sitt förslag frågan om organisationen för tidningsverksamheten öppen. Sedermera har emellertid statskontoret tagit upp detta spörsmål. I en redogörelse för resultatet av sina överväganden i frågan framhåller ämbetsverket att huvudmannskapet bör utövas av ett organ som smidigt kan anpassas till ändrade förutsättningar och som tillförsäkrar den redaktionella ledningen en oberoende ställning gentemot statsmakterna och fritar statsmakterna från ansvar för vad som publiceras i tidningen. Statskontoret föreslår därför att en stiftelse bildas för ändamålet.

Också enligt min mening utgör en stiftelse den lämpligaste organisationsformen för verksamheten. Stiftelse är en juridisk person som kommer till stånd genom att egendom avsätts att som självständig förmögenhet tjäna visst ändamål. För att bilda den föreslagna tidningsstiftelsen krävs alltså att medel avsätts för att utgöra stiftelseförmögenhet. Som JK framhållit i sitt yttrande bör frågan härom underställas riksdagen. Jag förordar att 100 000 kr. av anslaget Anpassningsåtgärder för invandrare för budgetåret 1967/68 får tas i anspråk härför. Viss del av anslaget bör, som tidigare förutsatts, användas för att täcka årligt underskott i tidningsdriften.

Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till statskontorets synpunkter och förslag beträffande utgivandet och den redaktionella ledningen av tidningen liksom till vad statskontoret anfört om riktlinjerna för verksamheten.

Som framgått av vad jag tidigare har anfört är det avsikten att tidningen redan under sista kvartalet 1967 skall komma ut med sina första nummer. I avvaktan på att en huvudman skapas för verksamheten har ordföranden i arbetsgruppen för invandrarfrågor — efter samråd med mig — låtit registrera sig som ägare av en periodisk skrift för invandrare. Avsikten är att denna funktion vid riksdagens bifall till det nu framlagda förslaget skall föras över på den nya stiftelsen. Jag kommer senare denna dag att föreslå Kungl. Maj:t vissa provisoriska åtgärder för att trygga tidningsutgivningen till dess riksdagens beslut föreligger.

Det tillkommer Kungl. Maj:t att i övrigt fatta de beslut och vidta de åtgärder som fordras för att genomföra utgivandet av en informationstidskrift för invandrare.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

bemyndiga Kungl. Maj:t att från anslaget Anpassningsåtgärder för invandrare för budgetåret 1967/68 avsätta 100 000 kr. till en stiftelse med ändamål att äga och ge ut en informationstidskrift för invandrare.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten